

DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDE TANIMLAMA VE TANIKLAMA YANLIŞLARI*

Definition and Exemplification Mistakes in "Derleme Sözlüğü"

Ferdi GÜZEL**

Makale Geliş Tarihi: 10.07.2019

Makale Kabul Tarihi: 10.08.2019

Özet: Derleme Sözlüğü, Türkiye Türkçesi ağızları söz varlığı alanındaki en kapsamlı ve en önemli çalışmadır. Fakat sözlükçülük ilkeleri açısından ele alındığında bu önemli çalışmada çok büyük yanlışlar göze çarpmaktadır. Çalışmadaki en önemli sorun madde başlarının düzenlenmesidir. Aynı kelimenin çeşitli ses olayları ile ortaya çıkmış değişik biçimlerini farklı maddede ele almak veya farklı kaynaklardan gelen kelimeleri ses aynılığı sebebi ile aynı maddede ele almak göze çarpan en önemli yanlışlardır. Tanımlama ve tanıklama açısından bakıldığında da Derleme Sözlüğü'nde birçok yanlış dikkat çekmektedir. Bazı maddelerdeki tanımların yetersiz olduğu, birçok madde başının çok genel bir ifade ile açıklandığı, bazı maddelerde de anlam belirsizliğinin söz konusu olduğu görülmektedir. Bazı örneklerde madde başındaki kelimenin tanıklamada aynen yer almaması da önemli bir sorundur. Bu tür örneklerde madde başındaki kelimenin gramer kategorisi tanıklamada değişmekte dolayısıyla tanımlama ile tanıklama uyusmamaktadır. Ayrıca tanıklamaların önemli bir kısmının madde başının daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacak nitelikte olmadığı da göze çarpmaktadır. Ağız araştırmaları sahasındaki en önemli çalışma olan Derleme Sözlüğü'nün yeniden düzenlenmesi bir zorunluluktur. Yeniden düzenlenmiş, derlenen yeni malzemeler ile zenginleştirilmiş Derleme Sözlüğü, hem güvenilirlik hem de kullanılabilirlik açısından daha iyi bir sözlük olacaktır.

Anahtar Kelimeler: sözlük bilimi, Derleme Sözlüğü, tanımlama, tanıklama

Abstract: Derleme Sözlüğü is the most comprehensive and the most important work in the field of Turkey Turkish dialects vocabulary. But when it comes to lexicography principles, there are huge mistakes in this important study. The most important problem in the work is the regulation of lexical entries. The most important distinctive mistakes are to address the different forms of the same word, which have emerged with various sound events, in a different item or to address the words from different sources in the same item with the reason of sound sameness. From the point of view of definition and evidencing, there are many mistakes in the Derleme Sözlüğü. It is observed that definitions in some items are inadequate, many lexical entries are explained with a very general expression and in some items there are ambiguities. In some examples, the fact that the word in the lexical entry is not included exactly as the same in the evidencing is an important problem. In such examples, the gramma category of the word in the lexical entry changes in evidencing, thus, definition and evidencing contravene. It is also a fact that the vast majority of evidencings are not in a position to contribute to a better understanding of the lexical entries. It is a must to reorganize the Derleme Sözlüğü which is the most important work in the field of dialect research. The Derleme Sözlüğü which is reorganized and enriched with new compiled materials will be a better dictionary in terms of both reliability and usability.

Keywords: lexicography, Derleme Sözlüğü, definition, exemplification

* Bu makale, 17-19 Eylül 2018 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi tarafından düzenlenen IV. Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş, düzenlenmiş biçimidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, guzferdi@hotmail.com

Giriş

Ağız sözlüğü “belirli bir bölgede konuşulan, yazı dilinde yer almayan yahut anlam farklılığı olan kelimelerin sözlüğü” (Akar, 2009a: 4) biçiminde tanımlanmaktadır. Dil tarihinin bazı problemlerine ışık tutmak, yazı dilini besleyen temel kaynaklardan biri olmak, bir dilin geçirdiği aşamaların ve bugünkü durumunun anlaşılmasına katkı sağlamak, bir dilin başka dillerle olan ilişkisinin sağlıklı bir şekilde incelenmesine imkân vermek vb. özellikleriyle ağızların söz varlığı, bir dil için hayati önem arz etmektedir (*bk. Ölmez, 2006: 205, Demir, 2009: 187, Akalın, 2008: 304-305, Buran, 2008: 206-207*).

Türk dilinin ilk ağız sözlüğü, Kâşgarlı Mahmud’un *Divânü Lügâti’t-Türk’ü* (1074) sayılabilir. Karahanlı yazı dilinde kullanılan kelimeler yanında çeşitli Türk boylarının ağız özelliklerini gösteren söz varlığı da toplandığı için *Divan’ı* XI. yüzyıl Türkçesinin genel bir ağız sözlüğü olarak değerlendirmek yanlış olmaz (Akar, 2009a: 5). Daha sonra Türk dili sahasında hazırlanmış birçok sözlük de kendi dil ve lehçe coğrafyalarının ağızlarında yaşayan sözcüklere geniş ölçüde yer verdikleri için ağız sözlükleri çerçevesinde değerlendirilebilir (Akar, 2009a: 5).

Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığını derleme çalışmaları Kurtuluş Savaşı yıllarında başlamıştır. Türkiye Türkçesinin ilk ağız sözlüğü “Anadilden Derlemeler” adını taşır. Maarif Vekilliği ve Dil Encümeni’nin çalışmaları ile 1920-1930 yılları arasında toplanan ağız malzemesi, Hamit Zübeyir (Koşay) ve İshak Refet (İşıtman) tarafından 1932’de yayımlanmıştır (Korkmaz, 2000: 7-8). Bu eserin devamı niteliğindeki “Ana Dilden Derlemeler 2” ise 1952’de basılmıştır (Korkmaz, 2000: 13).

Cumhuriyet döneminde Türk Dilini Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu) *halk ağzından söz derleme faaliyetine büyük önem vermiştir. 1933-1935 yılları arasında 150 bin civarında söz derlenmiş, bu malzeme “Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi” adıyla 1939-1949 yılları arasında dört cilt olarak yayımlanmıştır. Bu eserde birçok eksik ve hatanın bulunduğu belirlendiği için 1952 yılında yeni bir derleme çalışması başlatılmış, bu derlemede 450 bin fiş toplanmıştır. Bu iki derlemeden elde edilen yaklaşık 600.000 fiş 1963-1982 yılları arasında “Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü” adıyla yayımlanmıştır (Korkmaz, 2000: 9-12, Akar, 2009a: 6).*

Dar bölge ağız sözlükleri kapsamında değerlendirilen il ağız sözlükleri ile ilgili çalışmalar da 20. yüzyılın ilk yarısında başlamıştır. Hüseyin Hüsnü’nün 1937’de basılan “Kayseri Sözlüğü”, Ömer Asım Aksoy’un 1945’te basılan “Gaziantep Ağız” adlı eserleri Türkiye Türkçesinin ilk il ağız sözlükleri arasında yer almaktadır. 1940 yılından sonra Anadolu ve Rumeli ağızları üzerine derlemeler ve bilimsel incelemeler artmış, gerek metin incelemelerinin sözlük bölümleri gerek müstakil

ağız sözlükleri ile Türkiye Türkçesi ağızlarının zengin söz varlığının önemli bir kısmı kayıt altına alınmıştır (Korkmaz, 2000: 13-14).

Son yıllarda büyük bir kısmı alanın uzmanı olmayan kişiler tarafından hazırlanmış birçok ağız sözlüğü yayımlanmıştır (bk. Gülensoy ve Alkaya, 2011, Büyükakkaş, 2009, Gökter, 2010). Ağız sözlüğü sayısındaki büyük artışa rağmen nitelikli sözlük sayısının fazla olduğu söylenemez. Sözlük bilimi ilkelerine göre hazırlanmadıkları için sözlüklerin birçoğu kusurlarla doludur.

Ağız sözlükçülüğü alanında görülen olumsuzlukların temel sebebi bu alanla ilgili kuramsal çalışmaların eksikliğidir. Ağız sözlükçülüğünde yöntem ile ilgili yayınların sayısı ne yazık ki çok azdır. Bir yüksek lisans tezi (Gökter, 2010) birkaç makale ve bildiri (Akar, 2009a; Akar, 2009b; Demir, 1998; Özmen, 2010; Demir ve Eker, 2011; Erdem, 2013; Boz, 2014) dışında yöntem konusunu elen alan çalışma yoktur. Kapsamlı bir kılavuz çalışmanın bulunmayışı büyük bir sorundur.

Derleme Sözlüğü'nde Tanımlama ve Tanıklama Yanlıları

1932-1934 yıllarında yapılan birinci derlemeden ve 1952-1959 yıllarında yapılan ikinci derlemeden elde edilen 600 binden fazla fişe dayanan *Derleme Sözlüğü (DS)*, hiç şüphe yoktur ki bugüne kadar Türk dili için yapılmış en zengin, en önemli diyalektoloji sözlüğüdür (Tezcan, 1991: 151). Fakat sözlük bilimi ilkelerine göre değerlendirdiğinde DS'nin birçok yanlışı barındırdığı da inkâr edilemez.

Aslında “Söz Derleme Dergisi” ile karşılaştırmalı bir şekilde incelendiğinde DS'de sözlük biliminin gerektirdiği ölçüler bakımından mevcut imkânlarla büyük bir aşama kat edilmiş olduğu görülür (Korkmaz, 2000: 11). DS'de iç ve dış yapı kuramsal açıdan çok iyi düzenlenmiştir.

Bir kelimenin bütün varyantlarını tek maddede toplamak, yazılışları aynı, fakat anlamları birbiriyle ilgisiz olan sözleri ayrı madde başı yapmak, birbiriyle ilgili birkaç anlamı bulunan kelimelerin her anlamını aynı madde içinde sırasıyla vermek (DS: VIII) modern sözlükbilimi ilkelerine uygundur. Fakat kuramdaki başarının uygulamaya yansıdığı söylenemez. DS, kuram açısından çok iyi bir sözlük olmasına rağmen uygulamada birçok hata görülmektedir. İyi hazırlanmış olan kuram, uygulamada çökmektedir. Sözlük, kuramda belirlenen ilkelere uymayan, bu ilkelere çelişen binlerce maddeyi barındırmaktadır. Bir kelimenin varyantlarının fark edilemediği için farklı maddelerde bulunması (bk. Abık, 2010), gerçek ağız verileri dışında birtakım sözlere yer verilmiş olması (bk. Eren, 1988), ekler ve çekimli kelimeler gibi sözlükbirim olmayan unsurların madde başı yapılması (bk. Demir, 2000), yanlış okumadan kaynaklanan hatalı maddelerin bulunması (bk. Eren, 1990, 1992, 1993, 1995) DS'de görülen önemli yanlıklar arasındadır.

Sözlüğü hazırlayanlar da DS’de birçok eksik ve hatanın bulunduğu farkındadır. Meraklı ve gönüllülerin yardımları ile oluşturulan bir eserin mükemmel olmayacağı, eksikleri ve yanlışları daha az bir eser için çok sayıda yetmişmiş dilcinin yurdu karış karış dolaşmaları ve her yerde uzun zaman kalarak incelemelerde bulunmalarının gerektiği vurgulanmıştır (DS: V).

Çeşitli çalışmalarda DS’deki hatalar ve eksikler üzerine durulmuş, bu çalışmalarda DS bazen sert bazen de yapıcı eleştirilere konu olmuştur (Aksan, 1972, Eren, 1988, 1990, 1992, 1993, 1995, Demir, 2000, Koraş, 2009, Abik, 2010, Gökter, 2010). Doğrudan DS üzerine olmayan bazı çalışmalarda da DS’de görülen eksik ve hatalara temas edilmiştir.

Böyle hacimli ve kapsamlı bir çalışmanın hatasız olması elbette beklenemez. Derleme faaliyetlerini işin uzmanı olmayan gönüllüler yürüttüğü, gelen fişleri sadece birkaç uzman inceleyip değerlendirdiği için bu büyük eserde birçok hatanın bulunması kaçınılmazdır (Canpolat, 1964: 186, Demir, 2000: 20).

DS’deki eksik ve yanlışlar içinde tanımlama ve tanıklama ile ilgili olanlar önemli bir yer tutmaktadır. DS’de karşımıza çıkan tanımlama ve tanıklama yanlışları şu başlıklar altında ele alınabilir:

1. Tanımlama Yanlışları

1.1 Yanlış Kayıt/Okuma

Ağız çalışmalarında sık rastlanan yanlışlardan biri de derleme veya yazıya geçirme aşamasında ortaya çıkan yanlışlardır. Derleme aşamasında kelimenin yanlış kaydedilmesi veya yazıya aktarma sırasında kelimenin yazıya yanlış geçirilmesi hayalet kelimelerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

DS’de, gelen fişleri yanlış okumaktan kaynaklanan birçok hatalı madde başının olduğu bilinmektedir (bk. Eren, 1990, 1992, 1993, 1995). Madde başlarının yanı sıra tanımlamalarda da benzer yanlışlar ile karşılaşılmaktadır. Burada ele aldığımız yanlışlardan bir kısmının basım hatası olması da mümkündür:

“Uçak” anlamı verilen *susalık* kelimesi, sadece Hatay’dan derlenmiştir. Bülent Nakib’in *Antakya Ağız Dilbilgisi ve Folklor* adlı eserinde *susalık* “*deride kabarcıklar halinde beliren bir cilt hastalığı, temriye*” (2004: 223) biçiminde tanımlanmıştır. DS’de *uçuk* yerine bir okuma veya baskı yanlışlığı söz konusudur. *uçuk* kelimesi farklı anlamlar da taşıdığından *susalık* için Nakib’in eserindeki tanımlamanın kullanılması daha uygun olacaktır.

Bir Karaçay Türkçesi verisi olan *zayınlık* kelimesine DS'de “yolluk” anlamı verilmiştir (DS: 4353). Eren'in belirttiği gibi anlamın “folluk” biçiminde düzeltilmesi gerekir (1962: 237). bk. Krç. *zayın* “kuluçka” (Tavkul, 2000: 426).

bulgak için yapılan “başarı” tanımlaması da bizce doğru değildir. Madde başı kelime Eski Türkçe *bulga-* “karıştırmak” fiilinden türeyen *bulgak* “kışkırtıcı, asi, isyankâr” kelimesi olmalıdır (bk. Clauson, 1972: 336-337). Bize göre gelen fişteki *haşarı* kelimesinin ilk harfi yanlış okunmuştur (DS: 788).

galıç (I) kelimesine DS'de iki anlam verilmiştir: “1. Küçük ocak. 2. Orak.” (DS: 1901). Ağızlarda *geliç*, *geliç*, *geliç*, *kalıç*, *kalıç* gibi varyantları olan bu kelimenin ilk anlamı “küçük orak” olarak düzeltilmelidir (Eren, 1992: 204).

Mersin'den derlenen *opmak* (II) kelimesine verilen “koymak” anlamını, Eren, DS'deki *opuk* “kopuk” verisine dayanarak “kopmak” biçiminde düzeltmiştir (1990: 19). Bizce burada verilen anlam, Adana'dan derlenmiş olan *upmak* “toprak kaymak” (DS: 4040) verisine göre “kopmak” biçiminde değil “(toprak) kaymak” biçiminde düzeltilmelidir.

Eren'in tespitine göre “organ” karşılığı verilen *pılıçka* (II) (DS: 3440), “yağma, soygun” anlamına gelen *pılıçka I* ve *pılaçka* aynı kelimedir. *Pılışgacı*, “vurguncu” (DS: 3440) anlamına geldiğine göre kelimenin buradaki anlamı “vurgun” olmalıdır. Bazı yörelerde kelimenin kökü, asli biçimini korumuş, *ur-* biçiminde günümüze ulaşmıştır. Gelen fişteki *urgun* kelimesi *organ* biçiminde yanlış okunmuş olmalıdır (Eren, 1992:166).

DS'de *say* (IV) kelimesine “elçi” karşılığı verilmiştir. *say*, Adana'da “alçı taşı” (DS: 3557) anlamına gelmektedir. “Elçi” karşılığının “alçı” olarak düzeltilmesi gerekir (Eren, 1995: 46).

Sivas'tan derlenen *gıravı* (I) kelimesine “çiğ” anlamı verilmiştir (DS: 2053). *kı-rağ*'nın bir varyantı olan bu kelimenin anlamının “çiğ” olması gerektiği açıktır.

susurmak “susmak” (DS: 3701) ve *susuramak* “susamak” (DS: 3701) verilerinin ikisi de Mersin'in Silifke ilçesinden derlenmiştir. Bizce *susurmak* için verilen “susmak” açıklaması yanlıştır. Gülseren Tor'un *Mersin Ağzı Sözlüğü*'nde *susura-* “susamak” anlamıyla yer almakta, *susur-* biçimi ise geçmemektedir (2004: 335). Arzu, istek ifade eden +sA- eki ile aynı işleve sahip olan +sİrA- eki, TTA'da +sİr- biçiminde de görülmektedir (bk. Kırılı, 1999: 40). *susur-* kelimesi, *susura-* kelimesinin bir varyantıdır. İki maddenin birleştirilmesi ve “susamak” açıklamasının kullanılması gerekmektedir.

zivlemek (II) için verilen “kaynak” (DS: 4390) karşılığı da hatalıdır. Madde başı fiil, tanımlamada kullanılan kelime ise isimdir. Kelimenin anlamı “kaymak” biçimi-

minde düzeltilmelidir. DS'deki *zivlemek III* (DS: 4390), *zivlemek* (DS: 4839) ve *zivlamak* (DS: 4382) maddeleri kelimenin “belli etmeden sessizce kaçmak, sıvılaşmak” anlamlarını da taşıdığı göstermektedir.

Kayseri Germir'den gönderilen *uzden* kelimesine “küpe” anlamı verilmiştir (DS: 4053). Buradaki kelimenin ilk bakışta “kulak memelerine takılan süs eşyası” anlamını taşıdığı düşünülebilir. Bize göre buradaki kelime *üz* “yağ” kelimesinden türemiştir ve “yağ konulan küp, küçük küp” anlamına gelmektedir. *üz* kelimesinin türevleri TTA'da yaygındır: *üzzük* “küçük küp” (DS: 4087), *özlük* “topraktan yapılmış su kabı, bardak” (DS: 3372), *üzlük/ uzluk/ üznlük* “topraktan yapılmış, ufak, kulpsuz çömlek” (DS: 4085)... DS'ye göre Doğu Anadolu'daki bazı illerde ve Kerkük'te “bir çeşit küp” anlamını taşıyan *küpe* (DS: 3040, DS: 4577) kelimesi bulunmaktadır. Kayseri Germir'de de *küpe*'nin küp kelimesinin bir türevi olduğu doğrulanırsa yazım yanlışından değil, kelimenin yöresel bir başka kelime ile açıklandığından bahsedilebilir.

1.2. Yanlış Tanımlama

Sözlük biliminde tanımlama genellikle en zor ve en önemli kısım olarak kabul edilmektedir. Sözlük hazırlamada tanımların verilmesi en çok özen isteyen iş (Aksan, 1998: 85).

Landau, iyi bir tanım yazan kişinin niteliklerini şöyle sıralar: 1. İlk ve en önemlisi o kişinin iyi ve kolay yazması gerekir. 2. Bu kişiler şeyleri bölmeye çalışan analitik bir zihne sahip olmalıdır. 3. Tanımı yazan kişiler derin olmazsa da geniş bir bilgi birikimine sahip olmalıdır. 4. Tanımı yazan kişiler dile karşı bir hassasiyet ve ifade yatkınlığının yanı sıra nüans, stil ve deyim konusunda bir zevke sahip olmalıdır (Jackson, 2016: 249). Aksan da sözlük yazarlığının ayrı bir uzmanlık ve geniş bir kültür gerektirdiğini vurgulamıştır (1998: 85).

Kaynak kişilerin ve derleyicilerin büyük bir kısmı konunun uzmanı olmadığı için DS'deki tanımların önemli bir kısmında sorun vardır:

DS'de *enki* kelimesinin ilk anlamı “elindeki” biçiminde açıklanmış ve “*Enkini ver.*” örnek cümlesi verilmiştir. Kelimenin ikinci anlamı olarak verilen “şu” anlamı (DS: 4496) ve DS'deki *enki* yerine yanlış madde başı yapılmış olan *enkini* “bu, şu, o, bunu, şunu, onu” (DS: 1759) verisi “elindeki” açıklamasının yanlış olduğunu göstermektedir. Oldukça yaygın bir veri olan *enki*'nin ağızlarda birçok varyantı vardır: *engire, engirde, eñire, enkere, enkir, enkirde, enkir* (DS: 1775). *enki* ve varyantları DS'de “oradaki, yanındaki, yakınındaki” biçiminde tanımlanmıştır. DS'deki veriler *enki* kelimesinin işaret zamiri olduğunu göstermektedir. Verilere göre tanımlama “şu, o, şuradaki, oradaki” biçiminde yapılabilir.

arı sili (II), “habersiz, gamsız” (DS: 322) anlamına gelmez. “Temiz, tertemiz, saf” temel anlamını taşıyan bu sözün “*Sanki o yapmamış gibi arı sili oturuyor.*” tanıklamasındaki anlamı “masum, suçsuz, günahsız” olabilir.

DS’de *kırav (II)* kelimesine “sert, sinirli” anlamı verilmiştir (DS: 2816). “*Ömer bugün kıravlı.*” tanıklaması anlamın “öfke, sinir” biçiminde düzeltilmesi gerektiğini göstermektedir.

Karacaoğlan’ın “*Yiğidin yarı da genççe olmalı/ Boyu usul, beli ince olmalı*” dizelerinin tanık olarak verildiği *usul* kelimesi “yakışıklı” biçiminde karşılanmıştır (DS: 4044). *boy*’un yakışıklı olmaz, endamlısı, biçimlisi olur. “Yakışıklı” anlamı düzeltilmeye muhtaçtır.

tormuk için yapılan “emir” açıklaması da düzeltilmeye muhtaçtır (DS: 4769). “Kütük” ve “tutukevinde kimi tutsakların ayaklarına vurulan ağaç kelepçe” anlamlarına da gelen *tomruk* kelimesinin göçüşmeli biçimi olan kelimeyi tanıklamak için verilen “*Ne demek istiyorsun, beni tormuğun altına mı sokacaksın?*” cümlesinde kelimenin “baskı, esaret” anlamına geldiği söylenebilir.

kircikmek (II), “kirlenmek, darılmak” açıklaması ile yer almaktadır. “*Adam siz de ne kircikiyorsunuz, haydi barışın.*” örnek cümlesine göre açıklamadaki “kirlenmek” kelimesinin çıkarılması gerekir (DS: 2875). “Kirlenmek” anlamında zaten *kircikmek (III)* maddesi bulunmaktadır (DS: 2875).

yedeyhçilik kelimesi “çıkarcı için onun bunun arkasından dolaşan kimse” biçiminde tanımlanmıştır (DS: 4817). Bağlama göre, “... dolaşan kimse” değil “... dolaşma” olmalıdır. Tanımın sonuna “dalkavukluk” ibaresi de eklenebilir. bk. *yedekçilik* “dalkavukluk” (DS: 4220).

gadamak (I) kelimesinin ikinci anlamı için verilen “kısaltmak” açıklamasının yanlış olduğunu örnek cümle açık bir şekilde ortaya koymaktadır: “*Bizim çocuğun elbisesi çok uzun olmuş etekleri yerde sürünüyor, kesmiye kıyamadım içine büküp gadadım.*” Kelimenin buradaki anlamı, birinci anlamı olan “bir şeyi bir yere sıkıca bağlamak, tutturmak, dikmek”ten farklı değildir (DS: 1889).

cara (V) için yapılan “boğazı uzun adam” (DS: 859) açıklaması yanlıştır (Gökter, 2010: 152). İnsanın boğazı değil boynu uzun olabilir.

Elazığ’ın Ağın ilçesinden gönderilen *tırık* (DS: 3921) de yanlış açıklanan kelimelerden biridir. Kelime, Elazığ ağzında “ishal, sulu dışkı” anlamını taşıyorken (Buran ve Nadir, 2008: 206) DS’de kelimeye “peklik, kabızlık” anlamı verilmiştir.

1.3. Belirsiz, Şüpheli, Kusurlu Tanımlama

Sözlük biliminin temel ilkelerinden biri de tanımda anlaşılması güç, bilinmeyen kelimelere yer verilmemesidir (Jackson, 2016: 144). DS'deki bazı tanımlarda yöresel kelimelerin ve argo unsurların kullanılması, bu temel kuralın ihlalidir. Bazı kelimelerin tanımında yöresel kelimeler kullanılmış, sözlüğü düzenleyenler bu durumu fark etmediği için ilgili kelimeler DS'de doğru tanımlanamamıştır. Bazı maddelerde ise şüpheli, belirsiz tanımlar yer almaktadır. Fişteki bilgilerin eksik aktarılması veya aktarma esnasında bazı bilgilerin sehven kaybolması belirsizliğin önemli sebeplerinden biridir:

heydirmek için DS'de “ağdırmak” açıklaması yapılmıştır (DS: 2353). *ağdırmak*, Türkçe Sözlük'te “1. Ağmasına sebep olmak 2. Aşağı inmek, yük veya terazide denge bozularak bir yanı ağır gelmek” şeklinde tanımlanmaktadır. DS'de ise *ağdırmak* kelimesine iki farklı madde başında 11 anlam verilmiştir. Burada bahsedilen *ağdırmak* kelimesinin bu anlamlardan hangisi ile ilgili olduğu kesin olarak belli değildir.

Kayseri'den gönderilen *şom* kelimesi için verilen “pay” karşılığı da açık değildir (DS: 4729). Kelime “paylama, azar” olarak da anlaşılabilir, “hisse, üleş” olarak da. Belirsizliği ortadan kaldırmak için kelimenin tanımının “paylama, azar” biçiminde yapılması gerekmektedir. Türkçe Sözlük'te, *paylamak* “azarlamak” kelimesi yer almakta fakat *pay* “azar” kelimesi bulunmamaktadır.

hurgür kelimesi “güç halle, olduğuna göre” biçiminde tanımlanmıştır (DS: 2369). *hurgür*, “kavga, çekişme” anlamında isim veya “zorlukla, güçlkle, kavga dövüşle” anlamında zarftır. Açıklamadaki “güç halle”, kelimenin zarf olarak kullanıldığını göstermektedir. Fakat açıklamada yer alan “olduğuna göre” ile ne kastedildiği belli değildir.

baltalı (II) “su” (DS: 512) verisindeki hata muhtemelen fişteki tanımın eksik aktarılmasından kaynaklanmaktadır. Aynı sayfadaki *baltalı (I)* verisinden de anlaşılacağı üzere kelime tepelikli bir kuş türünün adıdır. Dolayısıyla açıklamanın “su kuşu” biçiminde olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Benzer bir hata da *yañız (I)* kelimesi için geçerlidir. Bu kelimeye “yüz, çehre” karşılığı verilmiştir (DS: 4169). Muhtemelen burada da eksik aktarma söz konusudur (Ölmez, 2009: 279). Tanımlamanın “esmer yüz, çehre” biçiminde yapıldığı düşünülebilir.

Manisa'dan gönderilen *güveç* verisine “toprak” anlamı verilmiştir (DS: 4513). Ağızlarda *göyeç*, *gögeç*, *göveç* vb. biçimleri de bulunan bu kelime “toprak kap” anlamına gelmektedir. (Eren, 1990: 57). Muhtemelen burada da bir eksik aktarma söz konusudur.

Zonguldak'tan gönderilen *arduç (II)* kelimesini açıklamak için kullanılan “pınar” (DS: 308) ilk bakışta “çeşme” anlamındaki *pınar* sanılabilir. Eren'e göre açıklamada yer alan kelimenin bazı yörelerde “bir çeşit meşe, bir çeşit çalı” anlamına gelen *pıynar, pırnal, piynar, pınar, piner* verileri ile aynı olduğu açıktır. Zonguldak Çaycuma'da *arduç* kelimesi “ardıç” anlamını taşımaktadır (Eren, 1992: 192-193). Kelime, yöresel başka bir kelime ile açıklandığı için düzenleyiciler tarafından fark edilmemiş olmalıdır.

DS'de *berdi (I)* için “bir çeşit saz”, *berdi (II)* için “kova” karşılığı yer almaktadır (DS: 632). Ağızlarda bataklıklarda yetişen bir çeşit saza da *kova* adı verilmektedir: *kova* “hasır örülen ot, saz” (DS: 2938). Dolayısıyla *berdi I* ile *berdi II* aynı kavramı anlatmaktadır. Maddelerin birleştirilmesi gerekir. Anlaşıldığı kadarıyla *berdi (II)*, sözlüğü düzenleyenler tarafından “içine su koyup taşımaya, kuyudan su çekmeye yarayan kap” olarak düşünülmüştür (Eren, 1990: 42). Muhtemelen “bir çeşit saz, kova” biçiminde açıklanmış olan *berdi* kelimesi, sözlük düzenleyicileri tarafından iki ayrı anlama sahip bir söz gibi değerlendirilmiştir (Eren, 1990: 42).

Yerel ağızlarda bir çeşit kovaya *satır* (< *satıl*) (DS: 3647) denmektedir. *helke (II)* (DS: 2335) kelimesini tanımlayan derleyici tanımlamada, bu yöresel kelimeyi kullanmış “tahta kova” anlamında “tahta satır” açıklamasını yapmıştır. Tanımda yöresel bir kelime kullanıldığını fark edemeyen sözlük düzenleyicileri “tahta satır” açıklamasını olduğu gibi aktarmışlardır (Eren, 1990: 42-43).

böğür kazığı (II) için yapılan “temel yılanı” (DS: 766) açıklaması ile ne anlatılmak istendiği, Gökter'in de daha önce vurguladığı gibi açık değildir (2010: 152). Açıklama, “evlerin temelinde yaşayan veya yaşadığı düşünülen bir yılan türü” biçiminde yapılırsa anlam daha belirginleşecektir. DS'de *böğür kazığı I* ve *böğür kazığı* “baş belâsı, zararlı” anlamını taşımaktadır (DS: 758). DS'deki diğer açıklamalara göre, baş belâsı olarak görüldüğü için yılan bu ad verilmiş olmalıdır.

bandıkmak (I) kelimesinin ilk anlamı için “çok ağlamak” açıklaması yapılmıştır. “*Annem sudan gelinceye kadar bizim çocuk bandıkmış*” (DS: 517) tanık cümlesi ve *bandıkmak (I)* “... 2. Bunalmak, ıstırap çekmek, çok yorulmak, ölecek hale gelmek” maddesi tanımın kusurlu olduğunu ortaya koymaktadır. Kelimeye “ağlamaktan bitkin düşmek” anlamı verilebilir.

blaşık “... 2. Yapışkan, balta olan insan” (DS: 664). Tanım “asılmak, musallat olmak” anlamına gelen argo, (*birine*) *balta olmak* deyiminden yararlanılarak verilmiştir. Sözlük içinde özellikle argo biçimlerin yer almaması gerekir (Gökter, 2010: 367).

gırahlıh kelimesinin tanımında ise yöresel bir kelime olan *gofik* kullanılmıştır: *gırahlıh* “Gofığın üzerinden bağlanan gümüş pullarla işli, dört santimetre eninde siyah kumaş” (DS: 2052). DS’de *gofik* madde başı olarak bulunmamaktadır.

1.4. Yetersiz Tanımlama

Sözlük biliminde en yaygın tanım şekli, iç merkezli öbek denilen tanımdır. Bu tanım, tanımlanan sözcüğün en az tipik bir ayırt edici özelliğiyle beraber tanımlanan sözcüğün yanında üst anlamın ifade edilmesinden oluşur (Jackson, 2016: 144). İyi bir tanımda ele alınan kavramın ayırt edici, tipik özelliklerinin verilmesi gerekir. Bu da ancak sözlükbirimlerin tanımlanmasında anlambilimsel yöntem ve ölçütlerin kullanılması ile mümkündür. Başarılı bir tanımlama için kelimelerin kavram alanına dikkat edilmeli, aynı kavram alanına dâhil olan kelimeler birlikte düşünülmeli, her sözlükbirimin anlambirincik demeti iyi tespit edilmelidir (bk. Boz, 2011a, Basetemur, 2013, Günay, 2007).

DS’de binlerce sözlükbirimin ayırt edici hiçbir özelliği verilmemiş, sadece varlığın ait olduğu sınıf, tür belirtilmiştir. Özellikle bitki adlarında bu durum çok yaygındır (bk. Baytop, 2007, Özmen, 2009, Özmen, 2010):

- acı gavık*: Bir çeşit ot (DS: 45).
akka dukka: Bir çeşit oyun (DS: 155).
alaca (IV): ... 3. Bir çeşit hastalık (DS: 175).
araz (V): Bir çeşit ot (DS: 301).
çıplak (I): Bir cins balık (DS: 1184).
fat fat: Bir çeşit ot (DS: 1839).
gulak (II): Bir cins mantar (DS: 2191).
kağıtörneği: Bir cins kilim (DS: 2595).
keltat: Bir çeşit ot (DS: 2735).
piti: Bir çeşit yemek (DS: 4650).
tekyümbek: Bir çeşit oyun (DS: 4748).
tellik (II): Bir çeşit oyun (DS: 3872).

Bitki adlarının tanımlanmasında bir sistematüğün olmaması da göze çarpmaktadır. Bazı bitki adlarının sadece Latince karşılığı, bazı bitki adlarının hem genel Türkçedeki veya ağızlardaki karşılığı hem Latincesi bir arada verilmiştir. Birçok bitki adının ise Latincesi verilmemiştir. Bazı bitki adlarının kullanım alanı hakkında bilgi verilirken bazılarında buna değinilmemiştir.

- agıdalı*: Nerium oleander apocynaceae (DS: 76).

altın çiçeği: Alyssum, cruciferae (DS: 231).

aspir: Tohumundan yağ çıkarılan bir bitki, Carthamus tinctoria compositae (DS: 347).

bertik otu: Yaraların tedavisinde kullanılan bir çeşit ot, Asparagus officinalis (DS: 637).

burculuk: Crepis compositae (DS: 795).

çoban değneği: Polygonum avienlare (Polygonaceae) (DS: 1254)

dikenözü: Pistacia terebinthus, anacardiaceae (DS: 1486).

eşek megrulu: Lactuea scariola, (compositae) (DS: 1789).

gilabala: Viburnum caprifoliaceae (DS: 2075)

gofalık: Juncus, Juncaceae (DS: 2093).

hasret çiçeği: Damkoruğu bitkisi, senpervivum, crassulaceae (DS: 2300).

hışır otu: Mısır yoncası, Trifolium Lenguminosae (DS: 2378).

hindiye: Kene otu, Ricinus communis Euphorbiaceae (DS:).

kafesotu: Yalancı havacıva otu, onosma, borraginaceae (DS: 2386).

sedefotu: Bir çeşit bitki, ruta graveolene, rutaceae (DS: 3564).

sıtmaotu: Bileşikgillerden, sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki, kantaron, erythrae a. centaurium (em yapımında kullanılır) (DS: 3621).

2. Tanıklama Yanlıları

Sözlükte kullanılan tanık cümleler doğal ve sözlükbirimlerin anlaşılmasına katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır. Aynı zamanda da basmakalıp, sıradan olmamalıdır. DS'deki tanık cümlelerin bir kısmı bu vasıflardan yoksundur:

abaskal: 1. Bedava yaptırılan iş: *Ne abaskalın var?* (DS: 12).

abrazonlu: Gösterişli, şatafatlı, oynak: *Fatma çok abrazonludur.* (DS: 30).

anız, ańız (III): 1. Ekin biçildiği zamanki sebze mevsimi: *Bahçenin yarısına vakt avarı, yarısına da ańız avarı yapacağız.* (DS: 272).

arko: İnatçı, kaba, bön, gülmez: *Ne arko adam!* (DS: 327).

arpalamak: Ağzına geleni söylemek, ne dediğini bilememek: *Arpaladın yine.* (DS: 331).

ceba (II): Af, vaz geçme: *Bu seferlik sana ceba.* (DS: 871).

cekceki (I): ... 2. Topacın hareketi, dönmesi: *Bu topaç ne kadar cekceki.* (DS: 876).

haldırdak: 1. Saçma sapan konuşan: *Amma haldırdak adamsın ha.* (DS: 2559).

nifir (I): Büsbütün: *O adam nifir ağı.* (DS: 3251).

ters ayakkabı: Kötü yolda kadın, erkek: *O, ters ayakkabının biri.* (DS: 4804).

3. Tanımlama - Tanıklama Uyuşmazlığı

DS'de yer alan birçok örnekte tanımlanan kelime ile tanıklanan kelimenin gramer kategorisi uyuşmamaktadır. Tanımlanan kelime ile tanıklanan kelimenin türlerinin farklı olması bu tür hatalar içinde önemli bir yer tutmaktadır.

abış (II): Adım: *Şurayı abışla bakalım* (DS: 22).

abra (IV): İhata, kifayet, yeterlik: *Halı bu odayı abradı.* (DS: 28).

alaz (III): 1. Alev: *Ocağı alazlayıver.* (DS: 205).

andal (I): ... 4. Sulanan tarla veya bostanda evleklerin suyla dolması, göllenmesi hali: *Bahçe andallanıncaya kadar suyu kesme.* (DS: 257).

andal (II): Sersem, budala: *Ahmet bu sıralarda andallaştı.* (DS: 257).

andıl: Boş gezen, işsiz, serseri: *Bizim kız andıl andıl geziyor.* (DS: 260).

arkaşmak: Birbirine arka çıkmak, yardımcı olmak, yardımlaşmak: *Arkaşkın köpekle iyi sürü avı yapılır.* (DS: 316)

avsun (I): ... 2. Üfürük, nefes: *Bizim Alinin başı pek ağrıyor, hocaya avsunlattık da geliyoruz.* (DS: 393).

ayaz (I): 1. Işık, aydınlık: *Lâmba ayazlatmıyor.* (DS: 409).

bardaş (I): ... 2. Birleşip anlaşma: *Seninle bardaşarak bir iş yapsak.* (DS: 529).

barınmak: ... 6. Tatmin etmek: *Senin lafların hoşuma gitti, beni barındırdın.* (DS: 532).

çicik (I): Bir karış kadar yükselmiş ekin: *Ekinler çiciklendi.* (DS: 1203).

ilkımak (I): Süt sağmak: *Haydin ilkiya gidelim.* (DS: 2473).

kelep (III): Boyunduruk: *Öküzleri keleple.* (DS: 2729).

kirsi: Az kirli: *Çamaşırlar kirsilendi çıkarayım.* (DS: 2881).

pis (I): Doğum, dünyaya geliş: *Çocuk pisdi mi?* (DS: 3460).

Sonuç

Sözlük bilimi ilkeleri açısından değerlendirildiğinde Türkiye'deki en hacimli ve en önemli ağız sözlüğü olan DS'de birçok yanlışın olduğu görülmektedir. Tanımlama ve tanıklama ile ilgili olanlar, bu yanlışlar içinde önemli bir yer tutmaktadır.

DS'deki eksik ve yanlışlar üzerine yapılan çalışmalar, DS'nin yeniden düzenlenmesi, mümkün olduğu kadar yanlışlardan arındırılması gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışmadaki asıl amaç eksik ve yanlış bulmak değil, Türkiye Türkçesinin en önemli ağız sözlüğünün daha kullanışlı, daha bilimsel bir eser olmasına katkıda bulunmaktır.

Kaynaklar

- Abik, A. D. (2010). “Derleme Sözlüğü’nde Madde Birleştirme Önerileri ve Bu Maddeler Üzerine Değerlendirmeler”. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 20, 7-34.
- Akalın, Ş. H. (2008). “Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü Sanal Ortamda”, *Türk Dili*, 676, 303-315.
- Akalın, Ş. H. (2010a). “Sözlük Bilimi ve Sözlükçülük”. *Türk Dili*, 698, 162-169.
- Akalın, Ş. H. (2010b). “Sözlüğün Tarihi”. *Türk Dili*, 699, 268-279.
- Akar, A. (2009a). “Ağız Sözlükleri: Yöntem ve Sorunlar -I”. *Turkish Studies*, 4/4, 1-11.
- Akar, A. (2009b). “Ağız Sözlükleri: Yöntem ve Sorunlar -II”. *Turkish Studies*, 4/8, 216-224.
- Aksan, D. (1972). “Bir Sözlük [Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VI., G Harfi]”. *Türk Dili*, 254, 224-226.
- Aksan, D. (1998). “Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye’de Sözlük”. *Kebikeç*, 6, 115-118.
- Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim) 3. Cilt*. Ankara: TDK Yayınları.
- Banguoğlu, T. (1988). Türkçede Benzerlik Sıfatları. *TDAY-B 1957*, 13-27.
- Basatemur, A. (2013). *Sözlükbirimlerin Tanımlanması Bağlamında Türkçe Sözlüklerin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Baytop, T. (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Boz, E. (2011a). “Sözlük Birimlerin Tanımlanmasına Anlambilimsel Bir Bakış”. *Sözlük Bilimi Yazıları*. Ankara: Gazi Kitabevi. 43-56.
- Boz, E. (2011b). “Sözlük ve Sözlükçülük Sorunu”. *Sözlük Bilimi Yazıları*. Ankara: Gazi Kitabevi. 195-228.
- Boz, E. (2014). “Ağız Sözlüklerinde Sözlükbirimlerin İçerik Planı Üzerine Öneriler”. *Prof. Dr. Mehmet Özmen Armağanı*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi. 95-102.
- Buran, A. (2008a). “Konuşma Dili-Yazı Dili İlişkileri ve Cumhuriyet Devrinde Yazı Dilinin Ağızlardan Aldığı Kelimeler Üzerine Bir Değerlendirme”. *Makale-*

- ler. (Haz. E. Alkaya, S. K. Yalçın ve M. Şengül). Ankara: Turkish Studies Publication. 206-228.
- Buran, A. - İlhan, N. (2008). *Elazığ Yöresi Söz Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.
- Büyükakkaş, A. (2009). "Türkiye Türkçesi Ağız Sözlükleri Üzerine Bir Deneme". *Turkish Studies*, 4/4, 184-195.
- Canpolat, M. (1964). "Derleme Sözlüğü I: Türk Dil Kurumu Yayınları, sayı: 211, LVI+444 s., Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1963". *Türkoloji Dergisi*, 1, 183-186.
- Clauson, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.
- Demir, N. (1999). "Ağız Sözlükçülüğü". *Kebikeç*, 7-8, 67-75.
- Demir, N. (2000). "Derleme Sözlüğü'nde Şimdiki Zamanla İlgili Veriler". *İlmi Araştırmalar*, 10, 19-27.
- Demir, N. (2009). "Ağız Dokümantasyonu Niçin Gereklidir?". *Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (25-30 Mart 2008, Şanlıurfa)*. Ankara: TDK Yayınları. 183-192.
- Demir, N. - Eker, S. (2011). "Ankara Ağızları Sözlüğü Örneğinde Ağız Sözlükçülüğü Hakkında Bazı Tespitler". *TDAY-B 2010-II*, 91-102.
- Erdem, M. D. (2013). "Ağız Sözlükçülüğü Üzerine". *Turkish Studies*, 8/13, 95-102.
- Eren, H. (1962). "Anadolu'da Kafkasya Türkleri". *TDAY-B 1961*, 319-357.
- Eren, H. (1988). "Sırça Köşkte... (Başlangıç)". *Türk Dili*, 442, 188-207.
- Eren, H. (1990). "Sırça Köşkte... I". *Türk Dili*, 457-458, 1-68.
- Eren, H. (1992). "Sırça Köşkte... II". *Türk Dili*, 489, 161-213.
- Eren, H. (1993). "Sırça Köşkte... III". *Türk Dili*, 499, 1-82.
- Eren, H. (1995). "Sırça Köşkte... IV". *Türk Dili*, 517, 26-62.
- Gökter, B. (2010). *Sözlükbilim Temelinde Türkiye'de Ağız Sözlükçülüğü*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Gülensoy, T. - Alkaya, E. (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gümüştatam, G. (2009). "Kıbrıs Ağzı Üzerine Hazırlanan Sözlükler ve Bu Sözlüklerdeki Yöntem Sorunları". *Turkish Studies*, 4/4, 481-504.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

- İlhan, N. (2007). *Geçmişten Günümüze Sözlükçülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*. Elazığ: Manas Yayınları.
- İlhan, N. (2009). "Sözlük Hazırlama İlkeleri, Çeşitleri ve Özellikleri". *Turkish Studies*, 4/4, 534-554.
- Jackson, H. (2016). *Sözlükbilime Giriş*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kırlı, A. (1999). *Ula ve Yöresi Ağzları*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Kocaman, A. (1998). "Dilbilim, Sözlük, Sözlükçülük". *Kebikeç*, 6, 111-113.
- Koraş, H. (2009). "Derleme Sözlüğü'nün Yeniden Düzenlenmesi ve Yeniden Söz Derlenmesi Hakkında". *Türkiye Türkçesi Ağzı Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (25-30 Mart 2008, Şanlıurfa)*. Ankara: TDK Yayınları. 459-466.
- Korkmaz, Z. (2000). "Türkiye'de Ağzı Sözlükleri". *Türk Dili*, 583, 7-14.
- Nakib, B. (2004). *Antakya Ağzı Dilbilgisi ve Folklor*. Antakya: Hatay Folklor Araştırmaları Yayınları.
- Ölmez, M. (2006). "Türkiye'deki Ağzı Çalışmalarının Sözlükleri ve İlk Ağzı Sözlükleri". *Türk Dilleri Araştırmaları*, 16, 205-210.
- Ölmez, M. (2009). "Türkiye'deki Ağzı Çalışmaları ve Dizin Bölümleri". *Türk Dilleri Araştırmaları*, 19, 223-304.
- Ölmez, M. (2010). "Anadolu Ağzları Sözlüğü'ne Ekler Projesi ve 2006'daki Durumu". *Türk Dilleri Araştırmaları*, 20, 187-192.
- Özmen, M. (2009). "Bitki Adları Sözlüğü ve Bitki Adlarının Derlenmesi İle İlgili Sorunlar Üzerine." *Türkiye Türkçesi Ağzı Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (25-30 Mart 2008, Şanlıurfa)*. Ankara: TDK Yayınları. 559-564.
- Özmen, M. (2010). "Ağzılardan Söz Derleme Çalışmaları ve Derlemelerle İlgili Sorunlar". *Türk Dilleri Araştırmaları*, 20, 203-212.
- Starostin, S. - Dybo, A. - Mudrak, O. (2003). *Etymological Dictionary of the Altaic Language*. Leiden-Boston: Brill.
- TDK (1963-1982). *Derleme Sözlüğü I-XII*. Ankara: TDK Yayınları.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tavkul, U. (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tekin, T. - Ölmez, M. - Ceylan, E. - Ölmez, Z. - Eker, S. (1995). *Türkmence-Türkçe Sözlük*. Ankara: Simurg Yayınları.
- Tezcan, S. (1991). "Türk Dil Kurumu yağma Hasan'ın böreği mi oldu?". *Çağdaş Türk Dili*, 40, 149-156.

Toklu, M. O. (2009). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Toparlı, R. - Vural, H. - Karaatlı, R. (2007). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Tor, G. (2004). *Mersin Ağzı Sözlüğü*. İstanbul: Kebikeç Yayınları.